

Doktrinde İnsan Güvenliği Kavramı: Destekleyenler ve Eleştirenler

Zerrin TORUN*

Geliş Tarihi (Received): 24.02.2017 – Kabul Tarihi (Accepted): 19.03.2017

Öz

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının 1994 yılı İnsani Kalkınma Raporu insan güvenliği kavramını öne çıkartmıştır. İnsan güvenliği korkudan ve ihtiyaçlardan özgür olmaya ve onurlu bir şekilde yaşama özgürlüğüne vurgu yapmasıyla daha önceleri yaygın olan devlet ve ulus güvenliği kavramlarından ayrılmıştır. Bu tanım insan güvenliğinin insan hakları ve kalkınma ile bağlantılarını vurgulamaktadır. Raporda insan güvenliği yedi kategoriye kapsayacak şekilde tanımlanmıştır: ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, kişisel güvenlik, toplum güvenliği ve siyasi güvenlik. Bu makalede kavramın eleştirel bir güce sahip olmadığı iddia edilmektedir. Makale önce kavramın uygulamada nasıl ele alındığını ortaya koyacaktır. Daha sonra kavramın destekleyicisi akademisyenlerin çalışmaları ele alınacaktır. Kavramı destekleyenler için, insan güvenliği güvenlik çalışmalarında özgürleştirici bir dönüşüme işaret eder. Son olarak kavrama yönelik eleştirel yaklaşımlar üzerine yoğunlaşacaktır. Kavrama eleştirel yaklaşan akademisyenlerden kavramın genişliğine itiraz edenler olduğu gibi, kavramı devletlerin elinde bir araç olarak görenler de vardır. Böylece insan güvenliği kavramının güçlü ve zayıf yönleri bu makalede birarada sunulacaktır. Bu yönüyle makale kavramı ya destekleyen ya da eleştiren literatürdeki yayınlardan ayrılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsan güvenliği, korkudan özgürlük, ihtiyaçlardan özgürlük, insan güvenliğini destekleyenler, insan güvenliğini eleştirenler

*Yrd. Doç. Dr., Ortadoğu Teknik Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, zerrin@metu.edu.tr

Human Security in the Doctrine: Supporters and Critics

Abstract

United Nations Development Programme's 1994 Human Development Report has brought human security concept to the forefront. Human security is distinguished from previously common state and national security by its emphasis on freedom from want and fear and freedom to live in dignity. This definition focuses on human security's links with human development and human rights. The report defines human security on the basis of seven categories: economic security, food security, health security, environmental security, personal security, community security and political security. This article argues that human security does not have critical power. The article first presents how human security is put into practice. Then it will look at the work of academics who support the concept. For its supporters, human security points to a liberating transformation in security studies. Finally, it will focus on critical approaches to the concept. Among the critical academics, there are those who oppose the wide scope of the concept as well as those who see the concept as a tool for the states. The strengths and weaknesses of the concept will thus be brought together in this article. This sets the article apart from studies which focus either on supporting or criticizing the concept.

Keywords: *Human Security, freedom from fear, freedom from want, supporters of human security, critics of human security*

Giriş

Uluslararası ilişkiler disiplinde insanların güvenliği, insan hakları ve kalkınmaya dair endişeler yeni değildir. Ancak devletler ve uluslararası kurumlar tarafından insan güvenliğinin güvenlik ve dış politikalarının bir parçası olarak kabul edilmesi Soğuk Savaş sonrası dönemde olmuştur. Soğuk Savaşın bitiminde iki süper güç arasında savaş ihtimalinin ortadan kalkmasıyla birlikte uluslararası ortamda devletlerin içerisinde olanlara ilgi göstermek için bir fırsat ortaya çıkmıştır. Bu ortamda Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının 1994 yılı İnsani Kalkınma Raporunda insan güvenliği kavramı öne çıkarılmıştır. İnsan güvenliği korkudan ve ihtiyaçlardan özgür olmaya ve onurlu bir şekilde yaşama özgürlüğüne vurgu yapmasıyla daha önceleri vurgulanan devlet ve millet güvenliği kavramlarından ayrılmıştır. Bu tanım insan güvenliğinin insan hakları ve kalkınma ile bağlantılarını ortaya koymaktadır. Raporda da belirtildiği üzere Soğuk Savaş dönemi boyunca “günlük hayatlarında güvenlik isteyen sıradan insanların” endişelerine ilgi gösterilmemiş, güvenlik sınırların ve devletlerin savunması bağlamında ele alınmıştır. Oysa çoğu insan için güvenliksizlik duygusu günlük hayatlarındaki

endişelerden kaynaklıdır (United Nations Development Programme [UNDP], 1994, s. 24, 22). Bu saptamadan hareketle insan güvenliği kavramı güvenlik tanımında karasal güvenliğe yapılan özel vurgudan insanların güvenliğine vurgu yapılmasına ve silahlanmayla sağlanan güvenlikten sürdürülebilir insani kalkınmayla sağlanan güvenliğe doğru geçişi ifade eder. Buna göre raporda insan güvenliği yedi kategoriyi kapsayacak şekilde tanımlanmıştır: ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, kişisel güvenlik, toplum güvenliği ve siyasi güvenlik (UNDP, 1994, s. 24-25).

İnsan güvenliği kavramı hem uluslararası pratikte hem de akademik çevrelerde oldukça dikkat çekmiştir. Özellikle Birleşmiş Milletler, Kanada ve Japonya kavramı eylemlerinde bir kılavuz olarak kullanmıştır. Öte yandan kavram yakın zamanda yayınlanan Avrupa Birliği'nin Küresel Stratejisinde yer bulmuştur (European Union, 2016). Akademi içerisinde ise kavramın nasıl uygulamaya konulacağı ve konulduğu tartışılmıştır. Bu makalede kavramın neden desteklendiği ve eleştirildiği soru olarak seçilmiştir. Kavram devletler yerine insanların ya da bireyin güvenliğini öne çıkartması sebebiyle bazı akademisyenler tarafından yenilikçi olarak değerlendirilmiş ve bu akademisyenler çalışmalarını kavramın nasıl uygulamaya konulabileceği üzerine yoğunlaştırmışlardır. Diğer bir grup akademisyen ise hem insan güvenliğinin kavramsallaştırılmasına hem de uygulamaya konuş biçimlerine yönelik eleştiriler geliştirmişlerdir. Bu makalede savunulduğu üzere kavram dar haliyle zayıf devletlere yapılan müdahalelere meşruiyet kazandırmakta, geniş haliyle varolan koşullar içerisinde bir iyileştirme yapmaya yönelik olarak kullanılmaktadır. Kavramın sorunların kökenine inmekte kullanılmaması onun devletlerin ve uluslararası örgütlerin elinde liberal politikaların bir aracı olmaktan öteye gidememesine yol açmaktadır. Halihazırda kavramın insana odaklanmayı sağlamasıyla getirdiği potansiyel açığa çıkamamıştır ve kavram eleştirel bir güce sahip değildir. Bu makale ilk olarak kavramın uygulamada nasıl ele alındığını sunacaktır. Daha sonra kavramın destekleyicisi akademisyenlerin çalışmalarını ele alacak, son olarak da kavrama yönelik eleştirel yaklaşımlar üzerine yoğunlaşacaktır. Böylece insan güvenliği kavramının güçlü ve zayıf yönleri bu makalede birarada sunulacaktır. Bu yönüyle makale kavramı ya destekleyen ya da eleştiren literatürdeki yayınlardan ayrılmaktadır.

1. Uluslararası Pratikte İnsan Güvenliği

Yukarıda belirtildiği gibi Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın 1994 yılı raporunda insan güvenliği yedi kategoride ele alınmıştır. Bunlardan ekonomik güvenlik garantili temel bir gelirin olmasını gerektirir. Oysa dünya nüfusunun sadece dörtte biri bu şekilde bir ekonomik güvenliğe sahiptir (UNDP, 1994, s. 25). Gıda güvenliği sadece gıdanın

var olması ile ilgili değildir, bütün insanların her zaman gıdaya ulaşabilir olması demektir (UNDP, 1994, s. 27). Sağlık güvenliği hem gelişmiş ülkelerde hem de gelişmekte olan ülkelerde sorunludur, her iki grupta da yoksullar, kırsal kesimdekiler ve çocuklar için sağlık güvenliği daha büyük bir sorundur. Çevre güvenliği hem yerel ekosistemlerin bozulmasıyla hem de küresel sistem düzeyindeki sorunlarla ilgilidir. Yoğun sanayileşme ve hızlı nüfus artışı çevre üzerinde olumsuz etkilere sebep olmuştur (UNDP, 1994, s. 28). Kişisel güvenlik kişilerin genellikle ani ve öngörülemeyen fiziksel şiddete maruz kalmamasıyla ilgilidir. Kişisel güvenliğe tehditler savaş, işkence, çeteler, çocuk istismarı gibi değişik şekillerde kendini gösterebilir (UNDP, 1994, 30). Toplum güvenliği aile, cemaat, kurum, etnik grup gibi bir gruba üye olmak ile ilgilidir. Gruplara üyelik kişilere kimlik ve çeşitli değerler sağlamanın yanı sıra pratik destek de sağlayabilir (UNDP, 1994, s. 31). Siyasi güvenlik insanların temel insan haklarını koruyan bir toplumda yaşaması ile ilgilidir (UNDP, 1994, s. 32). Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı raporuna göre insan güvenliğinin dört özelliği vardır. Birincisi insan güvenliğinin evrensel bir endişe olmasıdır, bu kavram bütün insanlar için geçerli olan ortak tehditlere dikkat çeker. İşsizlik, uyuşturucu, suç, kirlilik, insan hakları ihlalleri gibi tehditlerin yoğunlukları her yerde aynı olmasa da bütün insanlar için ortak tehditlerdir. İkincisi, insan güvenliğinin parçaları birbirine bağımlıdır, dünyanın herhangi bir yerindeki açlık, hastalık, terörizm, toplumsal çözüme, etnik tartışmaların etkileri artık ulusal sınırlar içerisinde kalmamaktadır. Üçüncüsü, insan güvenliğinin erken önleyici tedbirlerle sağlanması daha kolay ve daha masrafsızdır (UNDP, 1994, s. 22). Son olarak da insan güvenliği insan odaklıdır, insanların toplumların içinde nasıl yaşadıklarıyla ilgilidir (UNDP, 1994, s. 23).

İnsan güvenliği kavramı Birleşmiş Milletler'de çoğunluğun tanımı üzerinde anlaşabildiği bir kavram olmasa da belli aralıklarla üzerinde tartışılan ve ortak bir tutuma varılmaya çalışılan bir kavramdır. Örneğin, 4 Haziran 2012'de yapılan bir toplantıda Genel Sekreterin insan güvenliği hakkında ortak bir anlayışın temel veçhelerini ve uygulamasının kurumun işleyişine hangi alanlarda artı değerler getirebileceğini ortaya koyan bir raporu tartışılmıştır Bu toplantıda Genel Sekreter yardımcısı Asha Rose-Migiro, insan güvenliğinin soyut bir kavramdan fazlası olduğunu belirtmiş ve çarpıcı bir şekilde, insan güvenliğinin aç bir aile için masadaki yemek, bir mülteci için barınak ve çatışmalardan korunabileceği güvenli bir liman ve fakir bir çocuk için okula gitme şansı olduğunu iddia etmiştir (Sixty-sixth General Assembly Plenary, 2012).

Birleşmiş Milletler İnsan Güvenliği için Vakıf Fonu'na (UNTFHS) göre insan güvenliğinin uygulaması insan odaklı, kapsamlı, yerel ortama uygun ve önleyici olmalıdır. Koruma ve güçlendirmeyi amaçlamalıdır. İnsan güvenliği bireylerin ve toplumların varlığına,

refahına ve onuruna yönelik geniş bir banttaki içiçe geçmiş tehditlere yoğunlaşır. İnsan güvenliği insan haklarını geliştirir ve insani kalkınmayı güçlendirir. İnsanlar için güvenli bir ortam yaratan tehditler birbiriyle bağlantılı olduğu için insan güvenliği de çeşitli aktörlerin güçlü olduğu yönlerden yararlanarak dinamik bir çerçevede bu tehditlere karşı koyar. İnsan güvenliği kavramı UNTFHS tarafından zayıf ve çatışmadan etkilenmiş toplumlarda barışa geçiş ve sürdürülebilir kalkınma; insan ticareti kurbanlarının korunması ve güçlendirilmesi, iklimle ilgili tehditlerin sonuçlarına çok boyutlu tepki; şehirlerdeki şiddet ve onun sağlık, eğitim, ekonomi, kişi ve toplum üzerindeki etkileri; yoksulluğu azaltma, ücra alanlarda toplumsal katılım ve toplum-temelli kalkınma; sağlıkla ilgili güvenli durumlarda ekonomik, çevresel ve toplumsal etkileri gibi konularda uygulamaya konulmuştur (United Nations Trust Fund, 2016).

İnsan güvenliği kavramı özellikle orta ölçekteki devletlerin kabul ettiği ve dış politikalarında öne çıkardığı bir kavramdır. Kavramın tanımının genişliği ile ilgili tartışmalar bu devletlerin kavrama yaklaşımlarını da etkilemiş ve özellikle Japonya ve Kanada örneklerinde yankı bulmuştur. Kanada kavramı dar anlamıyla ele alarak korkudan özgür olmak kısmına yoğunlaşmış, Japonya ise kavramın geniş tanımına yani ihtiyaçlardan özgür olmaya yönelik politikalar geliştirmiştir. Her iki devlet de uluslararası arenada kavramın uygulamaya konması ve daha çok destekçi bulması için çeşitli girişimlere öncülük etmişlerdir.

Örneğin Kanada Norveç ile Mayıs 1998’de insan güvenliğine dair bir gündem, danışma ve işbirliği çerçevesi içeren bir ortaklığa, Lysøen Bildirisine imza atmıştır. Bu ikili anlaşma Eylül 1998’de 13 devlet ve çok sayıda sivil toplum kuruluşunun içinde bulunduğu İnsan Güvenliği Ağı’na dönüştürülmüştür. İnsan güvenliği konularını gündemde tutmak üzere benzer fikirdeki devletlerle uluslararası örgütler içinde koalisyonlar kurmak bu Ağ’ın amacı olarak tanımlanmıştır (Behringer, 2005, s. 309 - 310). Bu koalisyonun desteklediği girişimler arasında çatışma elmaslarını yasaklamaya ilgili Kimberly Süreci, kara mayınlarının kullanılmasının yasaklanması konusundaki Ottawa Konvansiyonu, Uluslararası Ceza Mahkemesi, Kosova savaşı, Haiti ve Sierra Leone’ye yapılan müdahale ve barışı kurma çabaları bulunmaktadır. Kanada’nın Dış İlişkiler ve Uluslararası Ticaret birimi insan güvenliği programıyla demokratikleştirme, yönetim ve hesap verebilirlik, cinsiyet eşitliği, şirketlerin sorumlulukları, adalet ve güvenlik sektöründe reform konularındaki projelere mali destek sağlamıştır (McCormack, 2008, s.117). Yine Kanada’nın ve bu Ağ’ın desteğiyle Müdahale ve Devlet Egemenliği Hakkında Uluslararası Komisyon, Koruma Sorumluluğu raporunu da hazırlanmıştır (Grayson, 2010, s. 505).

Japonya ise Resmi Kalkınma Yardım Programını insan güvenliği kavramı ekseninde geliştirmiş ve Birleşmiş Milletler sistemi içerisindeki kurumlar tarafından insan güvenliğine yönelik projelerde kullanılmak üzere Birleşmiş Milletler İnsan Güvenliği için Vakıf Fonunu oluşturmuştur. Japonya Kalkınma Yardım Programı tehditlerden korunma ve bireylerin korunması üzerine odaklı insan güvenliği projeleri için kullanmıştır. Japonya, Güneydoğu Asya öncelikli olmak üzere Afrika, Kosova, Kamboçya, Doğu Timor ve Afganistan'a yardımlar yapmıştır (Atanassova-Cornelius, 2006, s. 48). Kurulmasına öncülük ettiği İnsan Güvenliğinin Dostları grubu Birleşmiş Milletler'de insan güvenliği kavramına dair ortak bir anlayış geliştirilmesi için tartışılmasını sağlamak üzere hareket etmektedir (Japonya Dışişleri Bakanlığı, 2016). Japonya ayrıca 2001 yılında İnsan Güvenliği Hakkında Komisyon kurulmasına öncülük etmiştir ve bu Komisyon 2003 yılında *Şimdi İnsan Güvenliği* adlı bir rapor hazırlamıştır. İnsan güvenliği hayatın esası olan temel özgürlüklerin korunması demektir. Raporda insan güvenliği insan hayatının yaşamsal esaslarını, insan özgürlüklerini ve insan tatminini geliştirecek şekilde korumak ile ilgili olarak tanımlanmıştır. Rapora göre insan güvenliği insan onurunu güçlendirir ve bireylerin ve toplumların hareket etme kabiliyetlerini geliştirmeyi hedefler. İnsan güvenliği insanların kendi iyiliklerinin en etkin belirleyicisi olduğunu kabul eder, onların kendileri için yaptıklarını güçlendirir. Rapor insan güvenliğini çatışma ile ilgili endişeler ve kalkınma ile ilgili konular olmak üzere her iki yönüyle birlikte ele almıştır (Commission on Human Security, 2003, s. 4). Bu şekilde kavramsallaştırılan insan güvenliği ekonomik çöküşü, mali krizi, salgın hastalıkları, terörizmi, suçu, iç çatışmayı, savaşı, çatışma sonrası istikrarsızlığı ve fakirliği kapsar. Amaç topraklara saldırı dışındaki güvenlik tehditlerini içeren alternatif bir güvenlik çerçevesi yaratmaktır (Alkire, 2004, s. 360).

Orta ölçekteki devletlerin insan güvenliği konusundaki bu öncü rolü, bu tür devletlerin küresel güvenlik söz konusu olduğunda büyük devletleri takip edeceklerine dair savı da çürütmüştür (Behringer, 2005, s. 309). Aşağıda insan güvenliği kavramını destekleyici akademik yaklaşımlar ele alınacaktır.

2. Destekleyici Akademik Yaklaşımlar

Kavramı destekleyen akademisyenlere göre ister dar anlamı isterse geniş anlamıyla kullanılsın insan güvenliği kavramı devletleri ve askeri gücü önceleyen geleneksel güvenlik anlayışına karşı özgürleştirici bir sınama sunmaktadır. İnsan güvenliği insanı korumayı ve güçlendirmeyi ve toplumsal gelişmeyi desteklemesiyle güvenlik çalışmalarında bir dönüşüme işaret eder (McCormack, 2008, s. 117). Buna göre insan güvenliği kavramı akademik çalışmaların siyasi alandaki sınamalarla başa çıkabilmesi için gereklidir, çünkü insan güvenliği uluslararası arenadaki yeni kuvvetleri ve eğilimleri yansıtmaktadır. Küreselleşme ve

demokratikleşme çağında hükümetler sadece ekonomik büyümeye odaklanarak ya da dışarıdan gelen askeri tehditlere karşı savunma sağlayarak ayakta kalamazlar. Demokratikleşme güvenlik çerçevesinde ele alınması gereken sivil toplum gibi yeni aktörleri güçlendirmekte ve küreselleşme ordular dışındaki kuvvetlerin sınırlar bütün halinde kalırken insan hayatlarını tehlike altında bırakabilmesine izin vermektedir. Bu anlamda insan güvenliği dar ve askeri odaklı ulusal güvenlik terimiyle karşılanamayan gelişmeleri anlatmakta faydalıdır (Acharya, 2004, s. 355).

İnsan güvenliği çalışanlar devlet merkezli güvenlik anlayışına karşı insan merkezli bir güvenlik anlayışını savunurken dünyadaki pek çok insan için en büyük tehlikelerin ya kendi devletlerinden ya da iç savaşlardan kaynaklı olduğuna vurgu yapmaktadırlar. Dünya çapında hem devletlerarası savaşların azalması hem de iç savaşlardan ölenlerin azalması insan hayatını tehdit eden hastalık, açlık, çevre kirliliği ve çeşitli suçların sebep olduğu şiddete dikkat çekmektedir. Dolayısıyla kavramın geniş haliyle uygulamaya konulmasını savunanlar için devlet yine de önemlidir. İdeal olan durumlarda devlet en önemli güvenlik sağlayıcısıdır. Ancak insan güvenliği yerine toprak güvenliği ve devlet güvenliğini merkeze almak insan refahı ve ihtiyaçlarına tehdit oluşturabilir. Çünkü geleneksel devlet güvenliği gerekli olsa da insan refahı için yeterli değildir (Newman, 2010, s. 78-79).

İnsan güvenliği devlet egemenliği kavramı için de bir sınama sunmaktadır. Geleneksel olarak, devlet egemenliği ve meşruiyeti devletin toprak kontrolüne, bağımsızlığa sahip olması ve diğer devletler tarafından tanınmasına dayanır. Vatandaşlar bu sistemde destekleyici roledirler. Oysa insan güvenliği kavramıyla birlikte devlet meşruiyeti ve devlet egemenliği devletin vatandaşlarını koruması ve ona hizmet etmesine bağlıdır. İnsan güvenliği kavramı devletler için uluslararası meşruiyetin sadece toprak kontrolüne değil, vatandaşların refahının sağlanması ve insan haklarına riayet edilmesiyle sağlanmasını beraberinde getirmektedir (Newman, 2010, s. 79).

İnsan güvenliği geniş anlamıyla ele alındığında, değişik uzmanlıkların biraraya gelmesini ve insanlara karşı oluşan tehditler arasındaki bağlantıların görülmesini sağlamaktadır. Pratikte güvenlik, kalkınma ve insan hakları alanlarında çalışan kurumlar arasındaki işbirliklerinin artmasına yol açabilir. Geniş tanımıyla insan güvenliği ekonomik şiddetin dünya siyasetindeki rolünün tanınmasını sağlamaktadır (Ewan, 2007, s. 184). Ancak önemli bir grup akademisyen kavramın geniş haliyle kullanımında zorluklar olduğunu öne sürerek ya da geniş halinin faydalı olmadığını iddia ederek kavramı 'korkudan özgürlük' kısmına yoğunlaştırarak daraltmışlardır.

Örneğin, Keith Krause insan güvenliğinin Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının desteklediği geniş haliyle değil, korkudan özgürlük anlamında kullanılması gerektiğini iddia etmiştir. Krause'a göre kavramın geniş hali bir alışveriş listesi gibidir, ilgisi olmayan birçok konuya insan güvenliği etiketi yapıştırılması demektir. Bu da insan güvenliğini başa gelebilecek kötü şeylerle eşanlı hale getirmekte ve kavramın politika yapımcılar ve analistler için kullanılabilirliğini kaybetmesine yol açmaktadır. Oysa güvenlik kavramı güç kullanımı ya da kullanma tehdidiyle diğer kavramlardan ayrılır. Ayrıca kavram eğitim, adil ticaret, ya da kamu sağlığı gibi konularla birlikte ele alındığında ne fayda sağlandığı da net değildir. Üstelik göç ya da HIV/AIDS gibi belli sorunlar bizim güvenliğimize tehdit olarak ele alındığında olan, insanlar arasında köprüler kurulması gereken konularda insanlar arasında duvar örülmesidir. Bu sebeplerle, insan güvenliği dar anlamıyla kullanılmalıdır (Krause, 2004, s. 367-368).

Nicholas Thomas and William T. Tow da benzer şekilde insan güvenliği kavramının sınırlandırılması gerektiğini savunmuşlardır. Onlara göre kavramın sınırlandırılması ona analitik ve siyasal bakımdan değer kazandıracak, onu kullanışlı hale getirecektir. Önerdikleri tanım öncelikle uluslararası normlara karşı ulusötesi tehditlerin devletlerin dahili sistemlerinin yetersizliklerinden kaynaklandığını kabul etmektedir. İkinci olarak devletlerin ve bireylerin bu tür yetersizliklerle kendi başlarına başedemediklerini ortaya koyar ve üçüncü olarak devletlerin ve insanların korkudan ve ihtiyaçlardan özgürlük kazanabilmeleri için uluslararası müdahaleye ihtiyaç duyduklarından hareket eder (Thomas ve Tow, 2002, s. 178). Önerdikleri yaklaşım farklı toplumlara ve farklı bireylere etkisi bakımından devlet sınırlarını aşan olayların insan güvenliği kapsamında ele alınmasıdır. Ancak Thomas ve Tow'a göre gıda dağılımı, cinsiyet ayrımcılığı ve barınak ihtiyaçları gibi sorunlar genellikle devletlerin egemen sınırları dahilinde çözülebilmektedir ve bunlar kalkınma sorunları olarak görülmelidir. Buna göre bir olay ya da kriz, çözülmesi bir devletin sınırlarını aştığı ve gerçekten uluslararası önem kazandığı zaman insan güvenliği sorunu haline gelir. Sınır aşan terörizm, çevre kirliliği, mülteciler ve soykırım gibi konular insan güvenliği ile ilgilidir (Thomas ve Tow, 2002, s. 179). İnsan güvenliği ile ilgili sorunlar çeşitlidir ve hangi insan güvenliği sorununun öncelikli olacağını ise zafiyetin boyutu ve tehlikenin ne kadar yakın olduğu belirlemelidir. Savaş ve iç çatışma kurbanları, günlük ihtiyaçlarını karşılayamayan ve sosyo-ekonomik felaketle karşı karşıya olanlar ve doğal afet kurbanları aciliyet arz etmektedir ve öncelikli olarak dikkate değerdir (Thomas ve Tow, 2002, s. 182).

İnsan güvenliğine bu tür bir sınırlama getirme önerisi Alex J. Bellamy and Matt McDonald'ın eleştirilerine maruz kalmıştır. Bellamy ve McDonald insan güvenliği kavramının

uluslararası ilişkiler disipliniinde Soğuk Savaş dönemi boyunca hakim olan askeri ve devletçi güvenlik anlayışından uzaklaşmayı sağladığını ve bu yüzden bu kavramı desteklerini söylemekle birlikte Thomas ve Tow'u üç noktada eleştirmişlerdir (Bellamy ve Mcdonald, 2002, s. 373). Birincisi, Thomas ve Tow'un devletlerin çok zaman sorunun çözümü değil, sorunun bir parçası olduğunu göremediklerine dair bir eleştiridir (Bellamy ve Mcdonald, 2002, 373). Thomas ve Tow'a göre insan acıları ancak devlet sınırını aştığında insan güvenliği sorunu haline gelmektedir ki bu da güvenliğin amacının devletlerin ve sınırların korunması olması anlamına gelmektedir (Bellamy ve Mcdonald, 2002, s. 374). Oysa insan güvenliği kavramının amacı insanları merkeze oturtmaktır. İkinci eleştiri, Thomas ve Tow'un 'ekonominin öldürdükleri' yerine 'siyasetin öldürdükleri'ne öncelik vermesine karşıdır. Bellamy ve Mcdonald'a göre yıllık olarak yetersiz beslenmeden ölenlerin sayısı terörizmden ölenlerden fazladır, ancak Thomas ve Tow en öncelikli olması gereken tehditlerle ilgilenmemektedir. Üstelik savundukları müdahaleci yaklaşım, eşitsizliğin, yetersiz beslenmenin, mültecilerin ve önlenebilir hastalıkların Batının müdahaleci yaklaşımının yükselmesinden sonra arttığını gözardı etmektedir. Üçüncü eleştiri ise Thomas ve Tow'un ulusötesi kavramının sınırlılığına yöneliktir. Buna göre Batı müdahale etmeye çalıştığı birçok sorunun zaten oluşmasında bir pay sahibidir. Örneğin Filistinlilerin gördüğü baskı ve bunun yolaçtığı terörizmin Amerika Birleşik Devletleri'nin İsrail'e her yıl doğrudan verdiği 5 milyar dolarlık askeri yardımla bağlantısı vardır (Bellamy ve Mcdonald, 2002, 374). Bellamy ve Mcdonald'a göre Thomas ve Tow insan güvenliğinin neden geniş haliyle kullanışsız olduğunu gerekçelendirmemiştir (Bellamy ve Mcdonald, 2002, s. 375). İnsan güvenliği gündemi küresel siyasi pratikte değişiklik yaratabilmek için en başta insanları güvenliksiz hale getiren pratikleri sorgulayabilmeli, değerlendirmeli ve eleştirebilmelidir. Bu da onun bazen varolan siyasi şartlar içerisindeki gündem olmaktan ziyade bunların radikal bir eleştirisi olmasını gerektirmektedir. Bellamy ve Mcdonald'a göre bunun için Birleşmiş Milletler Kalkınma Programının belirlediği yedi güvenlik kategorisi faydalı bir başlangıç yeridir. İnsan güvenliği için sadece devletler değil, Uluslararası Af Örgütü, Oxfam ve Greenpeace gibi sivil toplum kuruluşları da anahtar kurumlar olarak yerlerini almalıdırlar (Bellamy ve Mcdonald, 2002, 376).

Bellamy ve Mcdonald'a benzer şekilde bazı akademisyenler kavramı sınırlandırmanın gereksiz olduğunu savunmuştur. Örneğin Ramesh Thakur'a göre, geleneksel olmayan birçok sorun güvenlik etiketini ve sıradışı tepki verilmesini hak etmektedir; çölleşme ya da sellerle gelen çevresel tehditler, devlet sisteminin tamamen çökmesinden oluşan siyasi tehditler, ev sahibi toplumların ana kimliğini yıkacak kadar büyük nüfus hareketlilikleri gibi. Bu sorunlar arasında olan yüksek anne ve çocuk ölümleri gibi önlenebilir ve birkaç milyona yaklaşan yıllık

ölümler ulusal güvenlik kavramının içinde ele alınamaz. Tecavüz savaş silahı olarak kullanıldığında, yağmalanmış bir kırsal alandaki sel sonucunda binler öldüğünde, ya da güvenlik kuvvetleri kendi vatandaşlarını öldürdüğünde de ulusal güvenlik hem siyasal hem analitik kullanılabilirliğini kaybetmektedir. Dolayısıyla insan güvenliği yerine ulusal güvenlikte ısrar etmek gerçek dünyadaki güvenlik sorunlarını görmezden gelmek demektir. Güvenliğin sınırlandırılmış, dar hali de aynı sorunu yaratır, kavramın dar hali kullanıldığında pratik anlamdan yoksun bir güvenlik terimiyle başbaşa kalınır. İnsan güvenliği insanların hayati tehditlerden korunması ile ilgilidir, tehditlerin insandan ya da doğadan kaynaklı olması, devletlerin içinden ya da dışından olması, doğrudan ya da yapısal olması önemli değildir. İnsan güvenliği dünyayı nasıl gördüğümüzle, siyasal işlerimizi nasıl organize ettiğimizle, kamusal ve dış politikada ne tercihler yaptığımızla, farklı ülkelerden insanlarla nasıl ilişki kurduğumuzla ilgili önemli sonuçlara yol açar (Thakur, 2004, s. 347-348).

Don Hubert'e göreyse sınırlandırma tartışmasının ötesine bakmak gerekir. Bu tartışma yoksulluğu azaltmanın, gıda güvenliğinin, kamu sağlığının ya da çevre kirliliğinin önemine dair bir tartışma değildir, çünkü insan güvenliğine dair bütün yaklaşımlar güvenlik ve kalkınma ilişkisine yoğunlaşmaktadır. Yine bütün yaklaşımlar sosyo-ekonomik şartlardaki iyileşmenin çatışmayı önlemek için gerekli olduğu konusunda hemfikirdirler, aralarındaki farklılıklar içerikle değil paket ile ilgilidir. Bazıları aşırı yoksulluk ve hastalık içindeyken gerçek güvenliğin olamayacağını, bazıları ise insan kalkınması, kamu sağlığı, ve çevre ile ilgili varolan gündemi tamamlayan ve insanların şiddetten korunmasını merkeze alan bir uluslararası gündem oluşturulması gerektiğini iddia etmektedir. İnsani müdahalelere gelince, insan güvenliğinin hangi tanımı olursa olsun, soykırıma karşı bir tepki geliştirme zorunluluğu vardır. Bütün yaklaşımlar, önleyici tedbirler konusunda hemfikirdirler, farklılık bu tür katliamlara karşı geliştirilen insani müdahalelerin meşruiyeti ile ilgilidir (Hubert, 2004, s. 351-352).

Öte yandan kavramın kullanışsız olduğuna dair eleştiriler sebebiyle bazı akademisyenler kavramı ölçülebilir hale getirmeye çalışmışlardır. Bunlar arasında Garry King ve Christopher J. L. Murray'nin önerisi insan güvenliğini gelecek hayatın genelleştirilmiş fakirlik dışında geçirilen yılları olarak tanımlamaktır. Genelleştirilmiş fakirlik, King ve Murray'ye göre bir bireyin refahının herhangi bir anahtar alanda eşğin altına düşmesidir (King ve Murray, 2001-2002, s. 585). Bir bireyin insan güvenliği onun genelleştirilmiş fakirlik deneyimlemeden geçirmeyi beklediği yıllardır, halkın insan güvenliği ise bireylerin insan güvenliğinin toplamıdır (King ve Murray, 2001-2002, s. 592). Bu tanım için hayatın elzem ya da çok önemli alanları insan güvenliğinin içine alınmıştır. King ve Murray'nin önerdiği insanların uğruna savaşacağı ya da hayatlarını ve mallarını riske edecekleri alanları insan

güvenliği hesaplamasında kullanılmaktadır (King ve Murrery, 2001-2002, s. 593). Ancak bu tanım nesnellikten uzak bir ölçüme işaret etmektedir.

İnsan güvenliğini daha kullanışlı hale getirmek için Kanti Bajpai de insan güvenliği muhasebesi hazırlanmasını önermiştir. Bu muhasebede bireylerin vücut güvenliği ve özgürlüğüne doğrudan ve dolaylı tehditler ile bu tehditlerle başa çıkma kapasitesi yani normların, kurumların, ve karar verme süreçlerinde demokratikleşmenin geliştirilmesi yer alabilir. Böyle bir muhasebe tehditlerdeki artışı ya da düşüşü ve bu tehditleri savuşturmaya yönelik kabiliyetlerin hesabını içerecektir (Bajpai, 2000, s. 53-54). Bajpai Hindistan'daki bir insan güvenliği projesinde, yaklaşık on bir tehdit ölçütü temelinde bir insan güvenliği indeksi geliştirmiştir. Projede ek olarak insanların ne kadar güvenliksiz hissettikleri ve insan güvenliği ile ulusal güvenlik hakkında sorulardan oluşan, 10.000 Hindistanlı'nın katıldığı kamuoyu araştırması yapılmıştır (Bajpai, 2004, s. 360).

Taylor Owen da insan güvenliğinin bireye karşı bütün tehditleri içerdiğinde hem siyaseten hem de teorik olarak işlerin daha zorlaştığını iddia etmiştir. Owen'a göre kavramı sınırlandırmayı savunanlar kavram siyaset açısından kullanışlı olsun diye şiddet içermeyen tehditlerden vazgeçmişler, kavramın geniş haliyle kullanımını savunanlar kapsamlı bir kavramla çalışabilmek için analitik ve siyasi netlikten uzaklaşmışlardır. Owen kavramın hem analitik hem de siyasal olarak faydalı olması için "eşik-temelli" olan bir öneride bulunmuştur. Bu kavramsallaştırmada tehditler sebebi yerine ciddiyetine göre sınırlandırılmaktadır, böylece olası bütün tehditler kavramın tanımının bir parçası olabilir ancak hangilerinin herhangi bir zamanda güvenlikle ilgili bir konu olarak etiketlenileceği tehdidin ciddiyetine göre belirlenecektir (Owen, 2004, s. 381). Bu türlü eşige dayalı bir tanımlamada sellerden, bulaşıcı hastalıklardan, savaştan ya da önlenemez tehlikelerden kaynaklı ölümler arasında bir fark olmadığı, her birinin insan güvenliğine tehdit haline gelebileceği kabul edilmelidir. Tanımda seçici olunmalı ancak çok sayıda insana zarar veren tehlikeler tehdit olarak kabul edilmelidir (Owen, 2004, s. 382). Öte yandan insan güvenliğinin "bütün insan hayatlarının yaşamsal esaslarının kritik ve yaygın çevre, ekonomi, gıda ve sağlık ile ilgili, ayrıca kişisel ve siyasi tehditlerden korunması" olduğu da kabul edilmelidir. Bu tür bir kategorileştirme tehditleri birbirinden ayırabilmek ve analitik bir çalışma yapabilmek için gereklidir (Owen, 2004, s.383). Bu alanlardaki sorunların ne zaman tehdit haline geldiğini belirlemek için kullanılacak olan eşik için sayısal kriterler belirlenebileceği gibi Owen'ın önerdiği eşigin siyasi olarak belirlenmesidir. Böylece çizgi siyasi öncelik, kabiliyet ve istekle çizilecektir. İnsan güvenliğini sağlamada ilk sorumluluk ulusal hükümetlere ait olacaktır. Ancak eşigi geçen tehditler

hükümetlerden kaynaklıysa ya da hükümetler bunlara karşı halkı koruyamıyorsa, uluslararası toplum harekete geçmelidir (Owen, 2004, s. 384).

Aşağıda görüleceği üzere kavram hakkındaki diğer eleştiriler onun ölçülebilir hale getirilmesiyle karşılanabilecek türden değildir.

3. Eleştirel Akademik Yaklaşımlar

Eleştirel akademik yaklaşımlar üç grupta toplanabilir, birinci grupta kavramın faydasına yönelik eleştiriler, ikinci grupta feminist yaklaşımlar ve üçüncü grupta Michel Foucault ve Giorgio Agamben'in yazdıkları ışığında kavramı eleştirenler vardır.

Roland Paris kavramı keskin bir tanımı olmadığı için eleştirmektedir. Paris'e göre varolan tanımlar geniş ve belirsizdir, fiziksel güvenlikten psikolojik iyiliğe kadar herşeyi kapsadığından politika yapımcılar için bir öncelikler listesi yapılması zordur; kavram akademisyenler içinse ne çalışılacağı konusunda belirsizlik arz etmektedir. Zorluk bu geniş ve belirsiz kavramın orta ölçekteki devletler, kalkınma ajansları ve sivil toplum kuruluşlarını biraraya getiren bir zamp işlevi görmesinden de kaynaklanmaktadır. Bu koalisyon için kavramın bu haliyle kalması daha faydalıdır, çünkü kavramın geniş ve belirsiz olması birbirinden farklı yaklaşımları ve hedefleri olan koalisyon üyelerini birarada tutmaktadır. Ancak bu özellikleri kavramın etkili bir kampanya slogan olmasını sağlarken politika yapımcılar ve akademisyenler için faydasını azaltmaktadır (Paris, 2001, s. 88).

Ayrı bir zorluk kavramın nedensel ilişkileri ortaya çıkartmakta faydasız olmasıdır. Kavram fiziksel güvenlik ve toplumsal, ekonomik, kültürel ve psikolojik iyiliği kapsadığından, örneğin bazı sosyo-ekonomik etmenlerin insan güvenliğini arttırdığından ya da azalttığından bahsetmek makul değildir. Çünkü sosyo-ekonomik etmenler insan güvenliği kavramının tanımının bir parçasıdır. Nedensel ilişkileri çalışmak için gereken analitik ayırım insan güvenliği kavramında yoktur. Paris'e göre, "eğer insan güvenliği hemen hemen herşey anlamına gelirse, aslında hiçbir anlamı yoktur" demektir (Paris, 2001, s. 93). Ancak kavramın belirsizliği belli bir işlev gördüğünden kavramın merkezi değerlerini tanımlamak zor olabilir (Paris, 2001, s. 95). Kavramın belirsizliği kavramı destekleyen koalisyon üyeleri arasındaki bireysel farklılıkları azaltmakta ve ağın üye sayısının yükselmesine katkı yapmaktadır. Bu yüzden koalisyon üyeleri kavramın daha belirli bir hale gelmesi gerektiğini söyleyenlere destek vermeyecektir. Bunlardan hareketle, Paris'e göre insan güvenliği güvenlik çalışmaları içerisinde toplumların, grupların ve bireylerin korunmasına karşı askeri olmayan tehditlerle ilgilenen araştırmalar, çalışmalar için bir isim olabilir (Paris, 2001, s. 96).

İnsan güvenliğine karşı eleştirilerin büyük bir bölümü kavramın devletlerle olan bağından kaynaklıdır. Edward Newman'ın da belirttiği gibi kavramın politikaya yönelik olarak ortaya konması ve bazı devletler tarafından kabul edilmesi eleştirel güvenlik çalışan akademisyenlerin kavramı hegemonik bir diskur olarak görmelerine sebep olmuştur. İnsan güvenliği çalışanlar pragmatiktirler. Kavram devletin öncelenmesini eleştirmektedir ancak devletlerle birlikte çalışıp çözüm üretmeye de açıktır. Dolayısıyla devletlerin yapısal adaletsizliklerin bir parçası olduğunu düşünen eleştirel akademisyenler kavrama şüpheyile yaklaşmaktadır. Onlar için devlet elitlerinin gerçekten insan refahı için çalışması çok düşük bir ihtimaldir (Newman, 2010, s. 87). İnsan güvenliği çalışan akademisyenler varolan politikalar çerçevesinde politikacıların işine yarayacak bilgi üretimiyle ilgilidir. İnsan güvenliği çalışanlar varolan güç, cinsiyet ya da ekonomik ya da siyasi dağılımların yapılarını ve kurumlarını temelden sorgulamamaktadırlar (Newman, 2010, s. 89). İnsan güvenliğini kabul eden devletlerin de bunu hegemonik ve müdahaleci, hatta askeri politikalar için kabul etmeleri gibi bir tehlike de vardır. Kavram sadece akademisyenler için değil, bazı politika çevreleri için de Batı hegemonyasının ve liberal kültürel emperyalizmin bir çeşididir. İnsan güvenliğinin 'insani müdahale' ile bağlantılandırılması, devlet egemenliği konusunda getirdiği değişiklik bunu göstermektedir. Bu sebeple bazı devletler 'insan güvenliği'nin uluslararası kurumlarda kullanılmasına karşı çıkmışlardır. Edward Newman'a göre bu yüzden Birleşmiş Milletler'de çalışanlar kavramın temel mesajlarını yaymalarına rağmen, kavramı kullanmamayı öğrenmişlerdir (Newman, 2010, s. 88).

İnsan güvenliği kavramı kullanılarak yapılan müdahaleler ile ilgili bir eleştiri de Tara McCormack'ten gelmiştir. McCormack'e göre güvenlik ve kalkınmanın insan güvenliği kavramında birleşmesi en zayıf devletlerin en güçlü devletlere karşı tehdit olarak algılanmasına yol açmaktadır. Bu da varolan güç eşitsizliklerini daha da derinleştirmektedir. Devlet egemenliğinin sorumluluklarına bağlı olarak yeniden tanımlanması güçlü devletlere ya da uluslararası kurumlara zayıf devletlere müdahale etme ve bu devletleri düzenleme izni vermektedir. Bu zayıf ya da fakir devletlerin vatandaşlarını güçsüzleştirmektedir, çünkü bu vatandaşların müdahale eden güçlü devletleri ya da uluslararası kurumları hesaba çekecek ya da kontrol edecek araçları yoktur. Dolayısıyla insan güvenliği kendisinden beklenenin aksine sorunlu bölgelerdeki insanların güçlendirilmesini sağlamamaktadır (McCormack, 2008, s. 114).

İnsan güvenliği bu haliyle insanların hayatlarının ve toplumların kontrolünü bir parça da olsa ellerine alabilecekleri tek kurumsal çerçeveyi, yani devleti zayıflatmaktadır (McCormack, 2008, s. 118). Devletler insan güvenliğini sağlayabilenler ve sağlayamayanlar

olarak ayrılmakta, güçlü devletlerin ve kurumların başka devletlerin vatandaşları adına hareket etme özgürlüğünün olduğu daha hiyerarşik bir düzen böylece yerleşmektedir (McCormack, 2008, s. 123). Üstelik insan güvenliği kavramı güçlü devletlerin ve uluslararası kurumların müdahalelerini ahlaki bir görev olarak anlamakta, ve bu müdahaleleri siyasi tartışmalardan ve muhalefetten korumaktadır (McCormack, 2008, s. 124-125). Tehdit olarak görülen ve müdahalelerin hedefi haline gelen zayıf devletler sözkonusu olduğunda uluslararası eşitsizlik, adil olmayan ticaret rejimleri ve Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu programlarının beraberinde getirdiği özerklik yoksunluğu gibi konular insan güvenliği çerçevesinin dışında bırakılmaktadır. Bu da herhangi bir devletin neden az gelişmişlik seviyesinde kaldığının sadece iç sebeplerle ele alınması, tam anlamıyla incelenmemesi demektir. İnsan güvenliği programları kalkınmayı devletin örneğin sanayileşmesiyle ilişkilendirmemektir, bu programlar kalkınmayı örneğin kadınların güçlendirilmesiyle sağlamaya çalışmaktadır (McCormack, 2008, s. 121).

Feminist yaklaşımlar insan güvenliği kavramını kabul etmek konusunda istekli görünmektedir (Christie, 2010, s. 178). Ancak kavramın kullanımı konusunda belli uyarıları vardır. Örneğin Heidi Hudson feminen ve maskülenin insan teriminde birleştirilmesinin güvenlik pratiklerinin cinsiyetçi yönlerini muğlaklaştırabileceğine ve kadınların bir grup olarak alınmasının onlar arasındaki farkların gözden kaçmasına yol açacağına dair uyarılarda bulunmaktadır. Feministler için insan teriminin farklılıkları örtmeyecek şekilde ele alınması çok önemlidir (Hudson, 2005, s. 157). Ayrıca kadınlar güvenlik diskurunun içinde bir kimlik kategorisi içinde ele alınırken, cinsiyetçi yaklaşımlar ele alınmazsa sessizlikler oluşur ve maskülen evrensellikler güçlendirilmiş olur (Hudson, 2005, s. 158). Feminist bir yaklaşım için kapsamlı güvenlik ancak hayatın bütün alanlarındaki üstünlük ve boyun eğme ilişkileri ortadan kalkar ve cinsiyet adaleti oluşturulursa sağlanabilir (Hudson, 2005, s. 162). Cinsiyetçiliğe karşı hassas bir insan güvenliği kavramı kadınların günlük deneyimlerini bölgesel ve küresel süreçlerle birlikte ele almalıdır (Hudson, 2005, s. 164).

Gunhild Hoogensen ve Kirsti Stuvøy ise insan güvenliği kavramının halihazırda cinsiyetçi bir yaklaşımla ele alındığını belirtmektedir. Geniş haliyle kavram duygusal, feminen ve ütopyacı olarak görülmektedir. Bu özellikleri dolayısıyla kavram uluslararası arenada ciddi bir analiz yapmaya uygun görülmemektedir. Bu durumda devletçi ve askeri geleneksel güvenlik anlayışı standardı belirlemektedir ve bireylerin sağlık, gıda ve çevre ile ilgili günlük güvenlik ihtiyaçları güvenlik gündeminin dışında bırakılmaktadır (Hoogensen ve Stuvøy, 2006, s. 210). Cinsiyetçiliğe karşı hassas olan bir güvenlik anlayışı bireyin kuvvetlendirilmesini amaçlar ve güvenliğin bireyden başlaması gerektiğine inanır. Güvenlik çalışmaları aşağıdan yukarıya

doğru yani birey ve gruplardan hareket ederek ve siyasi pratikle ilişkilendirilerek analiz yapılmalıdır (Hoogensen ve Stuvøy, 2006. s. 211). Ortam güvenliğin anlaşılmasında temel bir öneme sahiptir, korkudan ve ihtiyaçlardan özgürlük kendi başlarına soyut kalmaktadır, dolayısıyla güvenlik ancak üstünlük ya da üstün olmama durumlarına göre yani ortam içerisinde değerlendirilirse daha net bir hale gelir (Hoogensen ve Stuvøy, 2006, s. 221). Hoogensen ve Stuvøy'a göre insan güvenliğinde analitik odak noktası insanların toplumsal - devlet dışı - ortamlarda deneyimlediği güvenlik olmalıdır. Amaç ise yapısal olarak dışlanmış aktöre konuşma alanı sağlamak ve böylece hegemonik olmayan güvenlik diskurlarıyla ilgilenmek olmalıdır. Hoogensen ve Stuvøy, ayrıca üstünlük ya da üstün olmama ilişkilerine bakmanın insanların güvenlikten uzak oldukları durumları tanımlamakta faydalı olacağını ve bunlar yapılırsa insan güvenliği kavramının gerçekten insanlarla ilgilenmiş olacağını iddia etmektedirler (Hoogensen ve Stuvøy, 2006, s. 224).

Michel Foucault'unun biyo-güç ve egemen güç hakkında yazdıklarından hareket eden bazı akademisyenlerse insan güvenliği kavramının temelden sorunlu olduğunu iddia etmişlerdir. Biyo-güç nüfusun ya da halkların kontrolü ile ilgilidir, amacı halkın hayatının yönetilmesidir. Hedef kitlesel olarak halktır. Biyo-güç hayatı iyileştirmek amacını güder, halkın verimliliği, hayat uzunluğu, psikolojik ve fiziksel iyiliği, çevresi gibi konularda etkindir. Biyo-güç için halkın sağlığı ve refahı tam anlamıyla siyasi bir sorundur. Biyo-güç yaşatma gücüdür, egemen güç ise öldürme hakkını ifa eder (De Larrinaga ve Doucet, 2008, s. 520). Bu grup akademisyen için insan güvenliği hayata biyolojik, toplumsal ve ekonomik süreçlerine müdahale ederek destek sağlamaya çalışan düzenleyici bir gücü ifade eder (McCormack, 2011, s. 242). İnsan güvenliği ile Batı Güneyden gelen düzensizlikten kendini korumak için gelişmekte olan ülkeler üzerinde hakimiyet kurmaya çalışmaktadır. Bu akademisyenler için hem insan güvenliği hem de sürdürülebilir kalkınma güvenliğin üçüncü dünya ülkelerinde kendini yöneten, kendine yeten ve uysal özneler yaratmayı hedefleyen küresel teknolojileridir. Bu biyo-siyaset stratejisi küresel olarak halkların kontrolü ve özneler yaratılması üzerine kuruludur, gelişmiş ülkeler gelişmekte olan ülkelerin aşırı fakirlik ve azgelişmişliğe isyan eden vatandaşları tarafından tehdit edilmemesini sağlamak için küresel olarak çalışır (McCormack, 2011, s. 243). Örneğin Kyle Grayson için küresel biyo-siyaset Batı'nın diğerlerinin hayatını yönetmesi anlamına gelmektedir. Bu bazı anahtar halkları küresel istikrara iyi sağlıkları, rekabet edebilirlikleri, verimlilikleri ve siyasi uysallıkları ile katkıda bulunan öznelere dönüştürmek için onların fikirlerini ve davranışlarını değiştirmek ile ilgili büyük bir projedir (Grayson, 2008, s. 395).

İnsan güvenliği kavramının gelişmiş dünya tarafından hayatın her alanının kolonileştirilmesine hizmet ettiğini savunan bu radikal eleştirilere karşılık Tara McCormack insan güvenliği projelerinin küçüklüğü ve çeşitliliğine bakarak bunların az gelişmiş dünyada dönüşüm amaçlayan herhangi bir büyük ya da ciddi çabanın ürünü olarak görülemeyeceğini ileri sürmüştür. McCormack'e göre insan güvenliği ile ilgili projeler hakkında kavramın belirsiz olduğunu ve siyasetin parçası olarak uygulamaya konulmak üzere bir öncelikler listesi yapmaya bile elverişsiz olduğunu söyleyen akademisyenler bu konuda haklıdır (McCormack, 2011, s. 254-255).

Sonuç

İnsan güvenliği kalkınma, insan hakları ve güvenliği biraraya getiren ve insanı merkeze oturtan bir kavramdır. Geniş tanımıyla insan güvenliği ekonomik güvenlik, gıda güvenliği, sağlık güvenliği, çevre güvenliği, kişisel güvenlik, toplum güvenliği ve siyasi güvenlikten oluşur. Kavram ayrıca korkudan ve ihtiyaçlardan özgür olma ve onurlu bir şekilde yaşama özgürlüğü olarak tanımlanmıştır. Birleşmiş Milletler'de yaygın olarak uygulamaya konmuş ve Birleşmiş Milletler İnsan Güvenliği için Vakıf Fonu'nu yönetmek üzere insan güvenliği birimi faaliyete geçmiştir. Kavram Kanada'nın bir süreliğine dış politikasına kılavuzluk etmiş, Japonya'da ise dış yardımları yönlendirmiştir. Bu iki ülkeden Kanada kavramı dar haliyle benimsemiş, insanları korkudan özgür kılacak projelere destek vermiştir. Kanada İnsan Güvenliği ağını da kurmuştur. Japonya kavramın geniş tanımını benimsemiş ve İnsan Güvenliğinin Dostları grubunun ve Birleşmiş Milletler İnsan Güvenliği için Vakıf Fonunun kurulmasına öncülük etmiştir. Akademiye ise insan güvenliği tanımı, nasıl uygulamaya konacağı ve konduğu ile ilgili olarak tartışmalara sebep olmuştur. Kavramı geniş haliyle kullanışsız bulan akademisyenlere karşı bazıları kavramın korkudan özgürlük kısmına yoğunlaşılmasının çözüm olduğunu öne sürmüşler, bazıları da kavramı ölçülebilir hale getirmeye çalışmışlardır. Ancak eleştiriler sadece kavramın nasıl tanımlanabileceği ile ilgili değildir. Feministler kavramın cinsiyetçi bir yaklaşıma maruz kaldığını ifade etseler de kavramın yararlı olabilmesi için yerelde ve maskülen-feminen ayrımına dikkat ederek, marjinalize edilmiş bireyler ya da grupları ele alması gerektiğini iddia etmişlerdir. Eleştirel teoriyi benimsemiş akademisyenler için kavram devletler tarafından kabul edildikten sonra gerçek bir değişime yol açabilme kapasitesini yitirmiştir, çünkü devletler kavramı kullanmaktadırlar ama eski alışkanlıklarını değiştirmemişlerdir. Eleştirel akademisyenler için kavramı destekleyen akademisyenler varolan eşitsizliklerin sebeplerine inmeden mevcut şartlarda bir iyileştirme için çalışmaktadırlar. Ayrıca insan güvenliği kavramının dış

müdahaleleri meşru göstermek için kullanılması tehlikesi vardır. Kavram bu tehlike sebebiyle bazı ülkeler tarafından kabul edilmemektedir. Foucault'nun yazdıklarından ilham alarak kavramı inceleyen akademisyenler için ise kavram liberal ideolojiye uygun, uysal özneler yaratarak gelişmiş ülkeleri geliştirmekte olan ülkelerdeki istikrarsızlıkların etkisinden korumaya hizmet eden küresel bir teknolojidir. Bu akademisyenler için de kavramın radikal bir iyileştirmeye hizmet etme şansı yoktur. Dolayısıyla kavram dar haliyle zayıf devletlere yapılan müdahalelere meşruiyet kazandırmakta, geniş haliyle varolan koşullar içerisinde bir iyileştirme yapmaya yönelik olarak kullanılmaktadır. Kavramın sorunların kökenine inmekte kullanılmaması onun devletlerin ve uluslararası örgütlerin elinde liberal politikaların bir aracı olmaktan öteye gidememesine yol açmaktadır. Halihazırda kavramın insana odaklanmayı sağlamasıyla getirdiği potansiyel açığa çıkamamıştır ve kavram eleştirel bir güce sahip değildir.

Kaynakça

- Acharya, A. (Eylül 2004), “A holistic paradigm”, *Security Dialogue*, , Cilt: 35(3), ss. 355-356.
- Alkire, S. (Eylül 2004), “A vital core that must be treated with the same gravitas as traditional security threats”, *Security Dialogue*, Cilt: 35(3), ss. 359-360.
- Atanassova-Cornelius, E. (2006), “Defining and implementing human security: the case of Japan”, T. Debiel ve S. Werthes (ed.), *Human security on foreign policy agendas. changes, concepts and cases*, Institute for Development and Peace, INEF Report, 80/2006, ss. 39-51.
- Bajpai K. (Eylül 2004), “An expression of threats versus capabilities across time and space”, *Security Dialogue*, Cilt: 35(3), ss. 360-361.
- Bajpai, K. (Ağustos 2000), *Human security: concept and measurement*, Kroc Institute Occasional Paper, No 39:OP:1.
- Behringer, R. M. (2005), “Middle power leadership on the human security agenda”, *Cooperation and Conflict*, Cilt: 40(3), ss. 305-342.
- Bellamy, A. J. ve M. McDonald (2002), “‘The utility of human security’: Which humans? What security? A reply to Thomas & Tow”, *Security Dialogue*, Cilt: 33(3), ss. 373-377.
- Christie, R. (Nisan 2010), “Critical voices and human security: to endure, to engage or to critique”, *Security Dialogue*, Cilt: 41(2), ss. 169-190.
- Commission On Human Security (2003), *Human security now*, New York.
- De Larrinaga M. ve M. G. Doucet, “Sovereign power and the biopolitics of human security”, *Security Dialogue*, 2008, Cilt: 39(5), ss. 517-537,

- European Union (Haziran 2016) *Shared vision, common action: a stronger Europe: a global strategy for the European Union's foreign and security Policy*, <http://europa.eu/globalstrategy/en>. Erişim: 7 Temmuz 2016.
- Ewan, P. (2007) "Deepening the human security debate: beyond the politics of conceptual clarification", *Politics*, Cilt: 27(3), ss. 182-189.
- Grayson, K. (Eylül 2008) "Human security as power/knowledge: the biopolitics of a definitional debate", *Cambridge Review of International Affairs*, Cilt: 21(3), ss. 383-401.
- Grayson, K. (2010), "Human security, neoliberalism and corporate social responsibility", *International Politics*, Cilt: 47(5), ss. 497-522.
- Hoogensen, G. ve K. Stuvøy (Haziran 2006), "Gender, resistance and human security", *Security Dialogue*, Cilt: 37(2), ss. 207-228.
- Hubert, D. (Eylül 2004), "An idea that works in practice", *Security Dialogue*, Cilt: 35(3), ss. 351-352.
- Hudson, H. (2005) "'Doing' security as though humans matter: a feminist perspective on gender and the politics of human security", *Security Dialogue*, Cilt: 36, ss. 155-174.
- Japonya Dışişleri Bakanlığı (9 Şubat 2016) Friends of human security, http://www.mofa.go.jp/policy/human_secu/friends. Erişim 6 Ağustos 2016
- King, G. ve C. J. L. Murray (Kış 2001-2002), "Rethinking human security", *Political Science Quarterly*, Cilt: 116(4), ss. 585-610.
- Krause, K. (Eylül 2004) "The key to a powerful agenda, if properly delimited", *Security Dialogue*, Cilt: 35(3), ss. 367-368.
- Mccormack, T. (2011), "Human security and the separation of security and development", *Conflict, Security & Development*, Cilt: 11(02), ss. 235-260.
- Mccormack, T. (Mart 2008), "Power and agency in the human security framework", *Cambridge Review of International Affairs*, Cilt: 21(1), ss. 113-128.
- Newman, E. (2010), "Critical human security studies", *Review of International Studies*, Cilt: 36, ss. 77-94.
- Owen, T. (Eylül 2004), "Human security – conflict, critique and consensus: colloquium remarks and a proposal for a threshold-based definition", *Security Dialogue*, Cilt: 35(3), ss. 373-387.
- Paris, R. (Sonbahar 2001) "Human security: paradigm shift or hot air?", *International Security*, Cilt: 26(2), ss. 87-102.

Sixty-Sixth General Assembly Plenary (4 Haziran 2012), Human Security ‘more than an abstract concept’ — for hungry family, it’s food on the table, for refugee, it’s shelter from conflict, General Assembly told, GA/11246, 112th Meeting (AM), <http://www.un.org/press/en/2012/ga11246.doc.htm>. Erişim 7 Ağustos 2016.

Thakur, R. (Eylül 2004) “A political worldview”, *Security Dialogue*, Cilt: 35(3), ss. 347-348.

Thomas, N. ve W. T. Tow (2002) “The utility of human security: Sovereignty and humanitarian intervention”, *Security Dialogue*, Cilt: 33(2), ss. 177-192.

United Nations Development Programme (1994) *Human Development Report 1994*, UNDP, New York, 1994.

United Nations Trust Fund, Human Security Approach, <http://www.un.org/humansecurity/human-security-unit/human-security-approach>. Erişim 06 Ağustos 2016.